

AROLWG GWENNOL DDU SIR GAERFYRDDIN 2026

WEST WALES
BIODIVERSITY INFORMATION CENTRE
CANOLFAN WYBODAETH BIOAMRYWIAETH
GORLLEWIN CYMRU

Hoffai Partneriaeth Natur Sir Gaerfyrddin gael eich help i ddarganfod ble rydych chi wedi clywed gwenoliaid duon yn y sir, neu os ydych chi'n gwybod ble maen nhw'n nythu, yn 2026

Photo ©Tom Lindroos

Ffeithiau am wenoliaid duon

- Aderyn canolig o faint yw'r wennol ddu (*Apus apus*). Mae'n arbenigwr yn yr awyr ac mae'r wennol ddu'n treulio'i hoes gyfan bron yn hedfan, yn cysgu, yn bwyta, a hyd yn oed yn paru wrth hedfan (rspb.org.uk).
- Dyma'r aderyn cyflymaf wrth hedfan mewn llinell syth, gan gyrraedd cyflymder o 69mya (rspb.org.uk).
- Ymddangosiad: brown tywyll (yn ymddangos yn ddu yn yr awyr), adenydd hir crwm, cynffon â fforch fer, darn golau ar y gwddf (rspb.org.uk).
- Mae gwenoliaid duon yn adnabyddus am gael "partion sgrechian" swnllyd wrth hedfan yn gyflym iawn o amgylch toeon.

Mudo a nythu

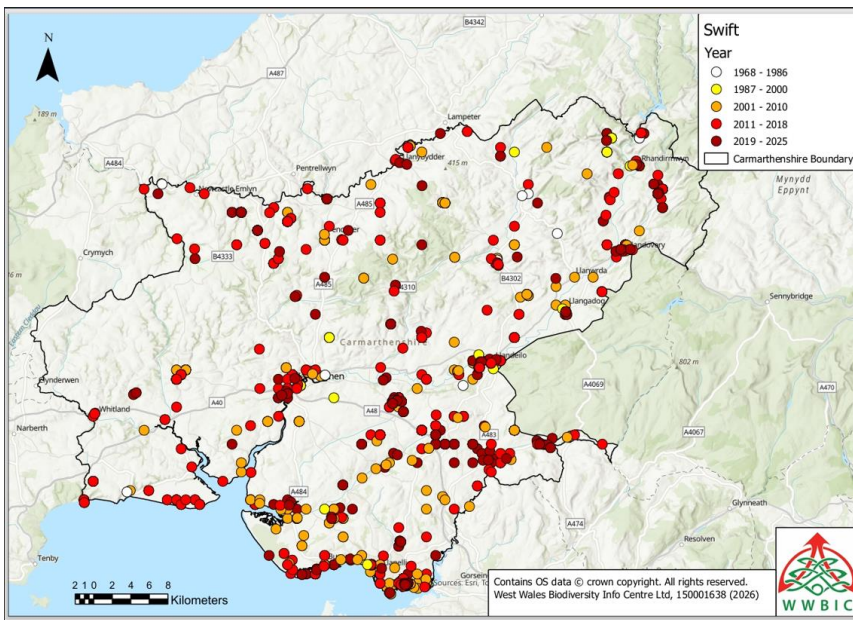
- Mae gwenoliaid duon yn ymweld â'r DU yn yr haf, gan gyrraedd rhwng diwedd mis Ebrill a mis Mai a gadael o ddechrau mis Awst yn ôl i Affrica. (rspb.org.uk)
- Y pellter mudo rhwng y DU ac Affrica: ~14,000 milltir (22,000 cilometr) bob blwyddyn, sydd ymhlith y teithiau mudo hiraf yn y byd. (rspb.org.uk)
- Mae llawer o wenoliaid duon y DU yn bwydo ac yn clwydo yn yr awyr am fisoedd heb lanio.

Pwy ydyn ni?

Mae [Partneriaeth Natur Sir Gaerfyrddin](#), grŵp ar y cyd rhwng llywodraeth leol, sefydliadau bywyd gwyllt, elusennau a grwpiau gwirfoddol, yn ymroddedig i warchod a gwella bioamrywiaeth ein sir. Mae'r Cyngor yn hwyluso'r Bartneriaeth hon. Gyda'n gilydd, rydyn ni am ddeall a gwarchod rhywogaethau fel gwenoliaid duon.

- Yn Nyffryn Aman, bydd [Cymru Wylt](#), sef un o bartneriaid Partneriaeth Natur Sir Gaerfyrddin, yn gweithio gyda'i gymuned i gofnodi a gosod blychau a thyrau nythu ar gyfer gwenoliaid duon. Os ydych chi'n byw yn yr ardal honno a'ch bod am wybod rhagor, cysylltwch â: info@wild.cymru
- Os ydych chi'n gweld gwenoliaid duon yn Nyffryn Aman, gallwch chi hefyd ddefnyddio'r ffurflen gofnodi ar y dudalen cofnodi gwenoliaid duon ar wefan Canolfan Cofnodi Bioamrywiaeth Gorllewin Cymru (gweler y ddolen isod)

Nid yw absenoldeb cofnod rhywogaeth o reidrwydd yn golygu nad yw'r rhywogaeth honno'n bresennol – dim ond nad oes unrhyw gofnodion ar glawr a chadw.

Mae angen eich help chi arnon ni i lenwi'r bylchau a hefyd i ddiweddarau'r cofnodion presennol.

Pam mae'r arolwg hwn yn bwysig?

- Mae gwenoliaid duon bellach ar **Restr Goch y DU** oherwydd dirywiad difrifol. [rspb.org.uk]
- Mae poblogaethau wedi dangos lleihad o 68% rhwng 1995 a 2023 (bto.org).

Yr hyn sy'n achosi lleihad o ran niferoedd gwenoliaid duon

- **Colli safleoedd nythu:**

Mae arferion adeiladu modern (inswleiddio toeon, bondoeau wedi'u selio) yn gwaredu ceudodau y mae gwenoliaid duon yn dibynnu arny'n nhw, gan arwain at ddiffyg mannau nythu.

- **Lleihad o ran niferoedd pryfed sy'n hedfan, sef eu hunig ffynhonnell fwyd.** [bto.org].

Sut y gallwch chi helpu

- Gosod blychau gwenoliaid duon neu gefnogi'r defnydd o frics gwenoliaid duon mewn adeiladau newydd. [Sut y gallwch chi helpu gwenoliaid duon](#)
- Cofnodi pan fyddwch chi'n gweld gwennol ddu neu safleoedd nythu - gweler isod
- Cefnogi arferion sy'n llai niweidiol i bryfed (rheoli mannau gwyrdd ar gyfer bywyd gwyllt), lleihau'r defnydd o blaladdwyr.

Sut i gymryd rhan

- **Cofnodi:** Y cyfan sydd angen i chi ei wneud yw nodi pryd a ble rydych chi'n gweld neu'n clywed gwennol ddu. Hoffen ni i chi gofnodi os ydych chi'n gwybod am safle nythu sy'n cael ei ddefnyddio; yn gweld gwenoliaid duon a/neu'n clywed haid o adar yn sgrechian
- **Cyflwyno:** Cofnodwch yr hyn rydych chi'n ei weld drwy'r dudalen cofnodi gwenoliaid duon ar wefan Canolfan Cofnodi Bioamrywiaeth Gorllewin Cymru: [Arolwg Gwennol Ddu yn Sir Gaerfyrddin 2026](#)

Beth fydd yn digwydd nesaf?

Bydd yr holl gofnodion yn cael eu cyfuno ar fap a'u rhannu â Chlwb Adar Sir Gaerfyrddin a Mapiwr Gwenoliaid Duon y Gymdeithas Frenhinol er Gwarchod Adar (RSPB).

Hysbysiad GDPR (Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data)

Bydd eich cofnodion yn cael eu cadw'n gyfrinachol a'u defnyddio at ddibenion yr arolwg hwn yn unig. Bydd unrhyw ddata personol a gaiff ei gasglu yn cael ei drin yn unol â rheoliadau preifatrwydd:

[Canolfan Gwybodaeth Bioamrywiaeth Gorllewin Cymru](#)

Diolch i chi am eich help!

Trwy gymryd rhan, rydych chi'n cyfrannu at warchod gwenoliaid duon a'n helpu ni i ddeall beth allwn ni ei wneud i'w helpu. Beth am weithio gyda'n gilydd i sicrhau bod y gwenoliaid duon yn parhau i gael eu gweld ar draws Sir Gâr am flynyddoedd i ddod!